

Legislativa obchodu s rostlinami

Světový obchod a čilý cestovní ruch s sebou nesou také negativní důsledky, a to v podobě zavlékání nových chorob a škůdců rostlin na nová území. Tyto škodlivé organismy nezpůsobují jen ekonomické škody, ale ohrožují i zdraví lidí (například alergie), zvířat, rostlin a působí škodlivě na životní prostředí (např. invazní druhy, gradační škůdci, odlesnění). Pro zemědělskou produkci tyto škodlivé organismy v důsledku zavlečení způsobují snížení a zhoršení produkce, zvýšenou zátěž životního prostředí z důvodu potřeby používání pesticidů a mnohdy úpravu celých postupů pěstování nebo vyloučení některých druhů rostlin z pěstování.

Tyto škodlivé organismy jsou v mezinárodní rostlinolékařské terminologii označovány jako tzv. karanténní organismy. Přestože dochází k šíření nebo posunu těchto organismů nebo i celých společenstev v důsledku změny klimatu, nejvýznamnější cestou, kterou se mohou tyto škodlivé organismy rychle šířit na velké vzdálenosti, je mezinárodní obchod s rostlinami a rostlinnými produkty. V tomto ohledu hraje i významnou roli transport průmyslových zásilek a stále se rozvíjející turistický styk.

Evropská unie řídila záležitosti ochrany proti zavlékání škodlivých organismů směrnicí Rady 2000/29/EC, která platí do 13. 12. 2019, stanovovala regulaci a karanténu, která se v členských státech uplatňovala systémem implementací legislativních pravidel Evropského společenství podle Maastrichtské dohody z roku 1992, což s sebou neslo značnou nepružnost. Některé procesy dozoru a komunikace orgánů se lišily od ostatních procesů v zemědělském sektoru podle novějších pravidel Evropské unie, nebo nebyly stanoveny vůbec. Rovněž byla všeobecná poptávka po zpřísnění fytosanitárních pravidel pro dovoz některých komodit. V roce 2016 bylo Evropským parlamentem schváleno nové nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/2031 (PHR) o ochranných opatřeních proti škodlivým organismům rostlin. Vlastní kontroly se provádějí podle nařízení EP

2017/625 o úředních kontrolách, které má širokou působnost a týká se i uplatňování potravinového a krmivového práva a pravidel týkajících se zdraví zvířat, zdraví rostlin a přípravků na ochranu rostlin. Nové nařízení zavádí o něco přísnější pravidla pro dovoz, posiluje zodpovědnosti provozovatelů, klade důraz na včasnou detekci nových škodlivých organismů a rovněž se věnuje více osvětě a spolupráci s veřejností.

Regulace

Nové nařízení nemění již zavedené základní principy regulace:

- zachovává seznam karanténních škodlivých organismů [v prováděcím předpisu (BIA) příloha č. II], zavádí seznamy regulovaných nekaranténních organismů,
- zachování zákaz dovozu nerizikovějších komodit,
- zachovává regulaci komodit v dovozu i vnitřní produkci (tzv. zvláštní požadavky), způsoby dokládání garancí zůstávají zachovány – rostlinolékařské osvědčení při dovozu, rostlinolékařské pasy na vnitřním trhu,
- zachovává i princip regionální karantény tzv. chráněných zón (příloha č. III), Česká republika si nadále ponechává statut chráněné zóny na *Cryphonectria parasitica* (na Grapevine flavescence doree phytoplasma je zrušena),
- zavádí jiný pohled na regulaci nekaranténních škodlivých organismů, tzv. RNQP (příloha IV a V), pro tuto skupinu stanovuje

maximální možné hodnoty výskytu v jednotlivých komoditách,

- zachovává zvláštní požadavky pro dovážené komodity (příloha č. VII prováděcího předpisu),
- zachovává možnost výjimek pro výzkum a šlechtění,
- zachovává v platnosti současná rozhodnutí komise ke specifickým komoditám a škodlivým organismům (implementovaná rozhodnutí ÚKZÚZ) o odchylkách v postupech a opatřeních regulace (např. bonsaje, brambor).

Nové nařízení:

- zařazuje nové druhy rostlin, které spadají pod tzv. vysoce rizikové komodity s předběžným zákazem dovozu, který je založen na absenci informací a podle zájmu vývozní země a doplněných informací mohou být rizika přehodnocena, seznam zahrnuje i běžně pěstované druhy (nevztahuje se na bonsaje),
- v dovozu se vyžaduje rostlinolékařské osvědčení pro prakticky všechny neregulované rostlinné komodity (např. osiva, ovoce, zeleninu, řezané květiny), ačkoli k těmto dokladům nestanovuje požadavky na obsažené garance ani povinnost předložení či oznámení zásilky; kontroly zde budou probíhat zcela namátkově,
- věnuje zvýšená opatření obchodu na dálku (s povinností rostlinolékařských pasů ve vnitřním trhu),
- jako usnadnění v naplnění osobních potřeb osob ruší plošnou povinnost malého množství, když zavazadla pasažérů a poš-

tovní služby omezuje pouze zákazem kategorie rostlin k pěstování s možností stanovení maximálního limitu na národní úrovni státu, tzn. že ostatní komodity jsou bez omezení, ale musí být prokazatelné, že slouží pouze k osobní spotřebě dovozce.

Dozor ÚKZÚZ

Při dovozní rostlinolékařské kontrole se ověřuje jak přítomnost regulovaných organismů, tak i regulovaných komodit a splnění zvláštních požadavků. Principy dovozní rostlinolékařské kontroly jsou zachovány, jsou nadále vymezené místem na vnější hranici EU nebo v místech tomu určených, je stejná i obsahem šetření. Zásadně se však mění administrativa spojená s dovozní kontrolou. Tyto změny jsou v celé EU spojené s povinností použití jednotného informačního systému TRACES NT, který slouží k oznamování zásilek, záznamům kontrol a komunikaci mezi úřady. Registrace dovozců u ÚKZÚZ je doplněna o povinnou registraci deklaranta v TRACES NT a záznamem o všech dovážených zásilkách podléhajících povinné rostlinolékařské kontrole do tohoto systému podobně jako v potravinářském, veterinárním, dřevařském a ekosektoru (neplatí pro fyzické osoby).

Zásilku deklarant (přepravce nebo dovozce) zaeviduje do tohoto systému a po provedení příslušných kontrol je záznam o zásilce doplněn výsledkem kontroly. Výstupem záznamu v systému

ÚSTŘEDNÍ KONTROLNÍ A ZKUŠEBNÍ ÚSTAV ZEMĚDĚLSKÝ

a změny v rostlinolékařských pravidlech pro pěstování rostlin a obchodování s nimi

NAŘÍZENÍ EU 2031/2016 O ZDRAVÍ ROSTLIN, platné ke dni 14. 12. 2019

- Rostlinolékařské pasy na všechny rostliny určené k pěstování
- Rostlinolékařské pasy i na rostliny prodávané prostřednictvím e-shopů
- Ověření odborných znalostí žadatelů při získání oprávnění k vydávání rostlinolékařských pasů
- Změna formátu a náležitostí rostlinolékařských pasů
- Změna ve způsobu ohlašování zásilek rostlin ze třetích zemí k dovozní rostlinolékařské kontrole
- Nutná registrace vývozců rostlin do třetích zemí

Pro již registrované subjekty možnost přechodných období

Podrobnosti na webu ÚKZÚZ – <http://bit.ly/32DthEU>

TRACES NT je společný zdravotní vstupní doklad (SZVD nebo též anglicky CHED-PP), který je podkladem celní deklarace pro Celní správu k celnímu dovozu nebo propuštění do navrhovaného celního režimu (tj. přesun ke kontrole jinam, propuštění do volného trhu nebo do celního skladu). Ten bude ze začátku do- stávat dovozce zásilky v listinné podobě, postupně bude celé odbavování zásilek vedeno pouze elektronicky. S plně elektronickým odbavením se počítá až ke konci roku 2021 po odladění pilotních projektů elektronických rostlinolékařských osvědčení z třetích zemí, která dokáže systém TRACES NT zpracovat. Do systému se budou zadávat pouze zásilky, které podléhají povinné dovozní rostlinolékařské kontrole.

Ostatní zásilky, i když budou opatřeny rostlinolékařským osvědčením, nebo zásilky průmyslových komodit všeho druhu s dřevěným obalovým materiálem se přihlašovat do systému TRACES NT nemusí. Jejich kontroly budou probíhat náhodně podle stanoveného požadavku.

V rámci cestovního a poštovního styku je povoleno dovážet bez kontroly jakékoliv množství ovoce, zeleniny, řezaných květín za podmínky, že se nebude jednat o rostliny určené k pěstování. V žádném případě tedy není možné dovážet zakázané komodity a rostliny v květináčích, rouby, očka, řízky rostlin apod. Dovozece musí prokázat, že jsou pro osobní potřebu.

Vývoz

Pro aktivity spojené s vývozem mimo země EU (Švýcarsko) nařízení zavádí povinnou registraci vývozců a tzv. „předvývozní osvědčení“ pro komodity, které jsou původem v některém členském státu EU, ale jsou vyváženy, včetně certifikace, z jiného členského státu, kde požadavky vnitřního trhu EU nejsou pokryty garancemi rostlinolékařského pasu. Slouží tedy k výměně jakýchkoliv fytosanitárních informací k dané komoditě. Registrace vývozců bude prováděna průběžně v rámci podání žádosti o rostlinolékařské osvědčení. Pro vlastní certifikaci vývozu nařízení EP č. 2016/2031 přináší aktualizaci formulářů rostlinolékařských osvědčení, které nově obsahují i symbol vlajky EU. Česká republika při této příležitosti do nových formulářů rostlinolékařských osvědčení vložila i další ochranné prvky proti padělání.

Nové nařízení v rámci dovozu přináší pružnější možnost reagovat na záchyty nových škodlivých organismů, rozšiřuje spektrum komodit, které musí být opatřeny rostlinolékařským osvědčením, což by samo o sobě mělo znamenat zlepšení kvality dovážенých komodit. Jednotné postupy v komunikaci s celní správou a společný informační systém přináší výhodu porozumění používaných administrativních postupů ve všech členských státech, včetně zabránění falzifikace dokladů. V případě plánovaných dovozů se lze vždy obrátit na pracoviště ÚKZÚZ, které je schopno dodat příslušné dovozní fytosanitární podmínky.

Ing. Vladislav Rašovský
Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský

Netradiční křest knihy

(hag) – V úterý 12. listopadu se uskutečnil v aule Výzkumného ústavu rostlinné výroby, v. v. i., seminář Současnost a perspektivy využití makroskopických hub. Se svými příspěvky zde vystoupila řada odborníků, mimo jiné také jeden ze tří autorů knihy Jedlé a léčivé houby a jak je pěstovat Ing. Ivan Jablonský, CSc. Seznámil přítomné s jejím obsahem, představil spoluautora doc. Ing.

Ing. Ivan Jablonský, jeden ze tří autorů
Foto Lucie Poláková

Slavnostní křest knihy – RNDr. Vladimír Antonín, CSc., doc. Ing. Martina Koudela, Ph.D., Ing. Ivan Jablonský, CSc., a Mgr. Hana Gruntorádová z vydavatelství Profi Press (zprava)
Foto Lucie Poláková

Martina Koudelu, Ph.D., a spolu se všemi účastníky vzdal čest památce třetímu autorovi RNDr. Václavu Šaškovi, CSc., který se vydání knihy nedožil.

Autoři publikace se zaměřují na drobné pěstitele a uvádějí rozmanité způsoby, jak vypěstovat houby v amatérských podmín-

kách. Nezapomínají ani na četná doporučení pro produkci pěstitele. Kniha je doplněna obecnými poznatky o houbách, jejich charakteristice, třídění, způsobu růstu a rozmnožování, o podmínkách tvorby plodnic, významu hub pro člověka a o jejich roli v přírodě.

Na závěr dopoledního bloku přednášek byla kniha trochu netradičně pokřtěna – posypána sušenými houbami, jejím kmotrem byl RNDr. Vladimír Antonín, CSc., z Masarykovy univerzity.

Jedlé a léčivé houby a jak je pěstovat lze zakoupit na adrese <http://obchod.profiexpress.cz/>